

Evästeet ja muut käyttäjien päätelaitteille tallennettavat tiedot sekä näiden tietojen käyttö – Opas palveluntarjoajille

Sisällys

1	Tausta ja tarkoitus	1
2	Soveltamisala	2
3	Evästeiden käytön edellytyksistä	3
3.1	Yleiset lähtökohdat	3
3.2	Poikkeaminen suostumuksen pyytämisestä	4
3.3	Esimerkkejä eri tyyppisistä evästeistä ja suuntaviivoja suostumuksen tarpeellisuuden arviointiin	5
4	Suostumus	8
4.1	Suostumuksen antaminen.....	9
4.2	Suostumuksen peruuttaminen	10
4.3	Suostumuksen osoittaminen	10
5	Informointi	11
6	Lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö	12
6.1	Lainsäädäntö.....	12
6.2	Oikeuskäytäntö	15

1 Tausta ja tarkoitus

Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin tehtävänä on valvoa sähköisen viestinnän luottamuksellisuutta. Sähköisen viestinnän luottamuksellisuus kattaa myös evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamisen käyttäjän päätelaitteelle sekä päätelaitteella olevien tietojen käytön. Tässä oppaassa annettujen ohjeistuksien tarkoituksena on edistää luottamuksellisuuden toteutumista ja hyviä käytäntöjä evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamisessa ja käytössä.

Opas on tarkoitettu kaikille tahoille, jotka käyttävät evästeitä tai vastaavia tekniikoita toteuttaessaan ja tarjotessaan verkkosivustoja tai muita sähköiseen viestintään pohjautuvia palveluja, kuten mobiilisovelluksia.

Tämän oppaan tarkoituksena ei ole velvoittaa tiettyjen tekniikoiden käyttöön, vaan opastaa palveluntarjoajia toimimaan lain edellyttämällä tavalla evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamisen ja käytön, evästeitä koskevan suostumuksen ja evästeistä informoimisen osalta. Tätä opasta ja siinä esitettyjä esimerkkejä ei ole myöskään tarkoitettu tyhjentäviksi, ja sitä tullaan päivittämään, kun asiaan liittyvä tekniikka tai oikeuskäytäntö kehittyvät. Tämä opas ei ole sellaisenaan juridisesti velvoittava, mutta sisältää valvojan viranomaisen näkemyksen lainmukaisista ja hyväksyttävistä evästekäytännöistä, joista poikkeamalla palveluntarjoaja kantaa riskin toimintansa mahdollisesta lainvastaisuudesta.

Tämän oppaan laatimisen taustalla on Helsingin hallinto-oikeuden 8.4.2021 antamat kaksi ratkaisua (H1515/2021 ja H1516/2021 / diaari 20801/2020 ja 20848/2020), joissa hallinto-oikeus totesi, että internetiselaimen asetusten kautta ei ole mahdollista antaa pätevää suostumusta muiden kuin välttämättömien evästeiden käytölle. Lisäksi hallinto-oikeus katsoi Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin olevan toimivaltainen viranomaisen evästesääntelyyn ja evästeiden käytön valvontaan liittyvissä kysymyksissä. Traficomille kuuluvat hallinto-oikeuden mukaan myös suostumuksen tulkintaan liittyvät kysymykset, kun kyse on evästeiden käyttöön liittyvästä arvioinnista.

Tämä opas on laadittu yhteistyössä tietosuojavaltuutetun toimiston kanssa. Tietosuojavaltuutetun toimisto on toimivaltainen viranomaisen henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä asioissa.

2 Soveltamisala

Opas on laadittu palveluntarjoajille, jotka käyttävät verkkosivustoillaan ja sähköisen viestinnän palveluissaan evästeitä ja niiden kaltaisia tekniikoita, joiden avulla käyttäjän päätelaitteelle tallennetaan tai käytetään käyttäjän päätelaitteella olevia tietoja.

Palveluntarjoajien tulisi huomioida ainakin seuraavat asiat evästeiden ja niiden kaltaisten tekniikoiden käyttämisessä osana tarjoamiensa sähköiseen viestintään pohjautuvien palveluiden toteutusta:

1. Mitä evästeitä tai niihin verrattavia tekniikoita sivustolla tai palvelussa käytetään tai on tarkoitus käyttää?
2. Käytössä olevien evästeiden luokittelu välttämättömiin ja ei-välttämättömiin juuri kyseisen palvelun näkökulmasta.
3. Kuinka palvelun käyttäjille tarjotaan selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa tieto palvelussa käytössä olevista evästeistä ja niiden käyttötarkoituksista?
4. Miten pyydetään oikein käyttäjien suostumusta ei-välttämättömien evästeiden käyttöön ja kuinka tarjotaan käyttäjille mahdollisuus muuttaa tekemiään evästevalintoja sekä peruuttaa aiemmin annettu suostumus?

Näitä asioita käsitellään tämän oppaan luvuissa 2-5. Ensimmäiseksi käsitellään seuraavasta kappaleesta alkaen sitä, mitä evästeillä tai niiden kaltaisilla tekniikoilla tarkoitetaan

Evästeet ovat pieniä tekstitiedostoja, joita tallennetaan päätelaitteisiin verkkosivustoja käytettäessä. Evästeisiin tallennetaan tietoja sivuston käytön aikana ja käyttökertojen välillä. Evästeillä ja vastaavilla tekniikoilla mahdollistetaan nykyaikaisille verkkosivuille tyypillisiä toiminnollisuuksia, kuten sisäänkirjautuminen ja kirjautumisen ylläpito sivustolla liikkumisen ajan tai vaikkapa verkkokauppojen ostoskori-toiminteet. Ilman evästeiden käyttöä verkkosivustojen tai palvelujen ei olisi mahdollista muistaa mitään kävijöistä, heidän palvelussa tekemistään valinnoista tai siellä antamistaan syötteistä.

Vaikka tässä oppaassa puhutaan pääasiallisesti evästeistä, tulee sitä luettaessa ja soveltaessa ymmärtää, että on olemassa myös muita evästeiden kaltaisesti toimivia tekniikoita. Tällaisiin tekniikkoihin sovelletaan samaa sääntelyä ja soveltuvin osin tässä oppaassa annettua ohjeistusta ja jäljempänä evästeellä tarkoitetaan myös näitä tekniikoita. Esimerkkejä evästeiden kaltaisesti toimivista tekniikoista ovat:

- HTML5:een sisäänrakennettu varastointimekanismi, jolla voidaan tallentaa ja lukea tietoja esimerkiksi käyttäjistä tai tämän päätelaitteesta joko istuntokohtaisesti (session storage) tai pidempiaikaisesti (local storage). HTML-varastointimekanismiin voidaan tallentaa merkkijonoja samaan tapaan kuin varsinaisiin evästetiedostoihin. HTML5-varastointimekanismia voidaan hyödyntää samanlaisien toiminnollisuuksien mahdollistamiseen kuin evästeitäkin. HTML-varastointitoiminteet on tyypillisimmin toteutettu javaskriptillä.
- Verkkokutsuihin pohjautuvien seurantatekniikoiden avulla on mahdollista nähdä, onko jotakin verkkosivulla tai sähköpostissa olevaa sisältöä käytetty. Tällaisiin tekniikoihin kuuluvat niin sanotut seurantapikselit, web beaconit ja erilaiset tagit. Tekniikka on toteutettu tyypillisimmin upotettuna kuvana sivustolla tai sähköpostissa niin, että se on käyttäjälle näkymätöntä. Kun käyttäjä avaa tällaista tekniikkaa sisältävän viestin tai sivun, lähtee laitteelta pyyntö sisällön lataamiseksi. Osana tätä pyyntöä toimitetaan viestin lähettäjän tai palveluntarjoajan palvelimelle tietoja päätelaitteen IP-osoitteesta, kellonajasta tai pyytävän selaimen tai sähköpostin lukemiseen käytetyn ohjelman tyypistä, mutta myös muita tietoja on mahdollista pyytää.
- Käyttäjien päätelaite voidaan tunnistaa myös niin sanotuilla sormenjälkitekniikoilla (fingerprinting). Tämä tarkoittaa laitteesta erilaisin keinoin saatavien tietojen yhdistelyä siten, että laite voidaan yksilöllisesti tunnistaa. Päätelaitteen tunnistamista varten voidaan myös kerätä erinäisiä laitetunnisteita, kuten mainostunnisteita esimerkiksi Android laitteiden Advertising ID tai Apple laitteiden Identifier for advertisers IDFA

Verkkosivustoilla ja sähköiseen viestintään pohjautuvissa palveluissa käyttäjistä voidaan kerätä monenlaisia tietoja kuten IP-osoitteita, erilaisia laite- ja mainostunnisteita, sekä tietoa siitä, millä verkkosivuilla on vierailtu mihinkin aikaan tai seurata mitä sisältöjä on käytetty tai tuotteita ostettu. Yksittäisinä tällaiset tiedot eivät vielä välttämättä muodosta kävijää koskevaa henkilötietoa, mutta mitä laajemmin tietoa kerätään ja yhdistellään, sitä todennäköisempää on, että kerättävät tiedot ovat henkilötietoja. Tämä on todennäköistä etenkin silloin kun tietoja kerätään profiointi-, kohdennus- ja vaikuttamistarkoituksissa. Joissain tapauksissa verkkosivuston tai sähköisen viestintään pohjautuvan palvelun käyttäjistä kerättävät tiedot voivat olla niin yksityiskohtaisia, että niistä muodostuu arkaluonteista henkilötietoa, esimerkiksi jos on mahdollista saada henkilön terveyttä koskevia tietoja. Henkilötietojen käsittely on aina tapahduttava tietosuojasetuksen mukaisesti, minkä lisäksi tekniikasta riippuen on noudatettava myös muita säännöksiä. Evästeiden käytössä on sähköisen viestinnän palveluista annettun lain lisäksi noudatettava soveltuvin osin myös EU:n yleistä tietosuojasetusta.

3 Evästeiden käytön edellytyksistä

3.1 Yleiset lähtökohdat

Yleinen edellytys evästeiden tai muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamiselle ja käytölle on, että **käyttäjä on antanut siihen suostumuksensa**. Suostumusta ei kuitenkaan tarvitse pyytää niin kutsuttujen *välttämättömien* evästeiden asettamiseksi tai muille vastaaville tekniikoille eli silloin, kun:

- tietojen tallentamisen ja käytön ainoana tarkoituksena on toteuttaa viestin välittämistä viestintäverkoissa tai
- tietojen tallentaminen ja käyttö on välttämätöntä palvelun tarjoajalle sellaisen palvelun tarjoamiseksi, jota tilaaja tai palvelun käyttäjä on nimenomaisesti pyytänyt.

Tällöinkin tallentaminen ja käyttö on sallittua ainoastaan palvelun vaatimassa laajuudessa ja sillä ei saa rajoittaa yksityisyyden suojaa enempää kuin on välttämätöntä.

On huomattava, että oikeutettu etu ei oikeuta evästeiden tai muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamista ja näiden tietojen käyttämistä, vaan tämän on perustuttava sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 205 §:n mukaisesti perusteisiin. Kyseinen lainkohta ja sen taustalla oleva sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5(3) artikla eivät kumpikaan tunnusta oikeutettua etua perusteeksi evästeiden tai muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamiseksi käyttäjän päätelaitteelle ja näiden tietojen käyttämiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että oikeutettu etu ei ole lainmukainen peruste evästeiden tai niitä vastaavien seuranta-tekniologioiden käyttämiseksi.

3.2 Poikkeaminen suostumuksen pyytämisestä

Laissa ei ole tehty jaottelua erityyppisiin evästeisiin teknisten tai muiden ominaispiirteiden perusteella. Pelkän tietyn evästeen tyyppin tai nimen perusteella ei voida sanoa, onko eväste lain tarkoittamalla tavalla välttämätön vai ei, sillä yhdellä evästeellä voidaan toteuttaa useita eri toiminnallisuuksia, ja samaa evästettä on myös mahdollista käyttää useisiin eri käyttötarkoituksiin. Tämän vuoksi evästeiden avulla kerättävien ja käsiteltävien tietojen käyttötarkoituksella on ratkaiseva merkitys evästeen välttämättömyyden arvioinnissa.

Välttämättömiksi katsottavien evästeiden ja muiden näihin rinnastettavien tekniikoiden käytölle ei tarvitse pyytää käyttäjän suostumusta. Kuten edellä jo todettiin, välttämättömiksi voidaan katsoa *ainoastaan* sellaiset evästeet ja muut tiedot, joiden ainoana tarkoituksena on joko toteuttaa viestin välittämistä viestintäverkoissa tai jotka ovat välttämättömiä palvelun tarjoajalle sellaisen palvelun tarjoamiseksi, jota tilaaja tai palvelun käyttäjä on nimenomaisesti pyytänyt.

Kuuluakseen viestin välittämiseen liittyvän poikkeuksen piiriin evästeiden ainoana tarkoituksena tulee siis olla viestin siirron mahdollistaminen. Mikäli evästeellä vain avustetaan, nopeutetaan tai jollain tapaa säädellään jäljempänä mainittuja perusedellytyksiä, ei poikkeusta voida soveltaa. Jotta poikkeusta voidaan soveltaa, evästeen tulisi siis suoraan mahdollistaa tai toteuttaa yhtä tai useampaa seuraavista:

- Suorittaa viestinnän siirtoa verkon yli esimerkiksi jollain tapaa tunnistamalla viestin perille reitittämiseen tarvittavia välityspisteitä
- Varmistaa viestin sisällön toimitus perille tarkoituksenmukaisessa järjestyksessä
- Havaita viestin välittämisessä tapahtuvia virheitä tai tietojen häviämistä.

Esimerkiksi kuormanjako on tekniikka, jolla voidaan jakaa sivustoon saapuvia pyyntöjä käsiteltäväksi useammalle kuin yhdelle taustapalvelimelle. Kuormanjaon tarkoitus on parantaa toimintavarmuutta ja saatavuutta, ja sitä on mahdollista tehdä usein eri menetelmin. Mikäli kuormanjako on toteutettu siten, että käyttäjän koneelle on tarpeen tallentaa eväste sen varmistamiseksi, että käyttäjän yhteydet päätyvät aina tietylle palvelimelle käsiteltäväksi, jotta pyydetty palvelu toimisi oikein, voidaan tällaisen evästeen katsoa liittyvän viestin välittämiseen ja siten olevan välttämätön. Tavanomaisesti kolmannen osapuolen evästeitä ei tarvita viestinnän välittämiseksi.

Välttämätön eväste voi myös olla sellainen, jota ilman jonkin internetsivuston sisältämien käyttäjän nimenomaisesti pyytämien toiminnon tekninen toteuttaminen ei olisi mahdollista. Seuraavassa kappaleessa esitellään esimerkkejä eri evästetyypeistä ja annetaan opastusta suostumuksen pyytämisen tarpeellisuuden arviointiin näiden osalta.

3.3 Esimerkkejä eri tyyppisistä evästeistä ja suuntaviivoja suostumuksen tarpeellisuuden arviointiin

- Todentamiseen eli autentikointiin liittyvät evästeet

Tämän tyyppisiä evästeitä käytetään käyttäjän tunnistamiseen hänen kirjautumissaan sivustolle tai sovellukseen. Istuntokohtaisilla todentamisevästeillä mahdollistetaan käyttäjän pääsy sivuston suojattuihin osiin ja ylläpidetään käyttäjän kirjautumista sivustolla liikkumisen tai käytön ajan. Istuntokohtaisten evästeiden lisäksi voidaan käyttää myös pysyvämpiä kirjautumisevästeitä, joiden avulla sivustojen tai sovellusten on mahdollista muistaa käyttäjän tunnistautumistiedot tai ylläpitää kirjautumista eri aikoina tapahtuvien käyttökertojen välillä. Istuntokohtaisten evästeiden voidaan todennäköisemmin katsoa kuuluvan välttämättömiä evästeiden piiriin, koska palveluun kirjautuminen on lähtökohtaisesti sellainen toimenpide, jonka käyttäjä selkeästi valitsee tehdä ja tietoja ei tallenneta pitkäaikaisesti. Myös pysyväisluonteisen kirjautumisevasteen asettaminen saattaa joissain tapauksissa palvelua käytettävyyttä ja olla sellaista palvelua mitä käyttäjä pyytää, etenkin, jos käyttäjälle annetaan mahdollisuus itse tehdä valinta tunnistetietojensa pidempiaikaisesta muistamisesta. Pysyviä kirjautumisevästeitä ei kuitenkaan voida automaattisesti katsoa välttämättömiksi evästeiksi, jos käyttäjän ei ole mahdollista ymmärtää tai pitää oletuksena, että kirjautumista ylläpidetään pidempiaikaisesti. Tunnistetietojen muistamisesta ja pysyvien kirjautumisevasteiden asettamisesta ilman suostumusta voisi jossain tapauksissa aiheutua myös riskejä tietoturvalle esimerkiksi yhteiskäyttöisten päätelaitteiden tapauksessa, joissa käyttäjä vaihtuu, joten tämäkin tulee huomioida, kun mietitään autentikointievästeiden voimassaoloaika. Lisäksi mikäli todentamiseen liittyvää evästettä käytetään myös toissijaiseen tarkoitukseen kuten käyttäjän seurantaan tai kohdennettuun mainontaan, ei poikkeusta voida myöskään soveltaa ja käyttäjän suostumusta tulisi pyytää.

- Käyttäjän mieltymyksiin liittyvät evästeet

Tämän tyyppisillä evästeillä voidaan esimerkiksi muistaa käyttäjän sivustoa tai sovellusta koskeva kielivalinta tai näiden ulkoasuun ja käytettävyyteen vaikuttavia asetuksia, kuten käytettävät fontit tai tekstien koko tai hakutoimintoja käytettäessä se montako tulosta näytetään per sivu. Mieltymysevästeisiin voidaan tallentaa myös muuta käyttäjän toimia tai mieltymyksiä kuvaavaa tietoa, jota voidaan käyttää räätälöityjä toimintojen tai sisältöjen tarjoamiseen. Mieltymys eli personointievästeitä voidaan asettaa istuntokohtaisesti, jolloin tehdyt valinnat muistetaan vain kyseisen käyttökerran ajan, mutta niitä on mahdollista myös asettaa pidempiaikaisesti, joka mahdollistaa tiedon keruun ja muistamisen käyttökertojen välillä. Esimerkkinä tällaisesta pidempiaikaisesta evästeestä on käyttäjän kotiosoitteen muistaminen reitin hakemista varten reititsuunnittelusivustoa tai sovellusta käytettäessä, jolloin käyttäjän ei tarvitse syöttää tietoa joka kerta uudelleen. Kieli ja ulkoasuvalintojen mahdollistaminen ja muistaminen sivuston käytön ajan palvelee sivuston käytettävyyttä, jota voidaan pitää välttämättömänä pyydettävän palvelun tarjoamiseksi, kun taas katseluhistoriaan tai sivustolla liikkumiseen perustuvien suositusten antaminen, ei välttämättä ole sellaista palvelua, jota käyttäjä nimenomaisesti toivoo ilman, että tähän on pyydetty suostumusta. Arvioitaessa voidaanko mieltymys eli personointievästeitä katsoa välttämättömiksi tulee huomioida mitä käyttäjä palvelulta odottaa, eli jos sivuston tai palvelun on lähtökohtaisestikin ymmärrettävissä olevan personoituva, silloin personointievästeet voisivat olla välttämättömiä sen palvelun tarjoamiseksi, jota käyttäjä on nimenomaisesti pyytänyt.

- Käyttäjän syötteisiin liittyvät evästeet

Tällaiset evästeet voivat liittyä esimerkiksi verkkokauppaa käyttävän käyttäjän ostoskorin sisällön muistamiseen tai hänen asiointipalvelussa täyttämänsä lomakkeiden sisällön muistamiseen. Näihin liittyy usein joku käyttäjän tekemä toimi, jolloin toimen toteuttamisen mahdollistaminen voidaan katsoa olevan sellaista palvelua mitä käyttäjä nimenomaisesti pyytää. Ilman tällaisia toimintoja esimerkiksi tilauksien tekeminen tai verkon kautta asiointi ei olisi mahdollista, joten tämän tyyppisten toimintojen toteuttamisen mahdollistavat evästeet voidaan katsoa välttämättömiksi.

- Kohdennettuun mainontaan ja markkinointiin liittyvät evästeet

Sellaisien evästeiden käyttöä, joiden avulla on mahdollista luoda käyttäjästä ja hänen kiinnostuksenkohteistaan profiili tai joilla kerätään käyttäjän toimista sivustolla tai useilla verkkosivustoilla sellaista historiatietoa, jonka perusteella hänelle voidaan näyttää kohdennettua mainontaa ei lähtökohtaisesti voida pitää välttämättömänä sellaisen palvelun tarjoamiseksi, jota käyttäjä on nimenomaisesti pyytänyt, jolloin niiden käyttöön tulisi pyytää suostumusta.

- Tietoturvaan liittyvät evästeet

Tietoturvaan liittyvillä evästeillä pyritään mahdollistamaan tietojen turvallinen välittäminen käyttäjän tai palvelun välillä. Tällaisilla evästeillä voidaan esimerkiksi yrittää havaita palveluun kohdistuvia väärinkäytöksiä tai näiden yrityksiä pitämällä kirjaa peräkkäisten epäonnistuneiden kirjautumisten määrästä. Joillain sivustoilla käytetään myös erilaisia mekanismeja sen tunnistamiseen, onko sivuston käyttäjä ihminen. Esimerkkinä tästä ovat kuvavarmennusmenetelmät. Mikäli tällaisen menetelmän käyttö vaatii evästeen tallentamista käyttäjän päätelaitteelle, voidaan sen katsoa olevan palvelun turvallisen käytön kannalta välttämätön ja suostumusta ei näin ollen tarvitse pyytää.

- Sosiaalisen median alustoihin liittyvät evästeet

Sivustoilla voidaan käyttää sosiaalisen median alustoihin yhteydessä olevia liittämisiä, työkaluja tai laajennuksia. Mikäli edellä mainittujen liittämisestä sivustoon seuraa niihin liittyvien evästeiden tallentumista käyttäjien päätelaitteelle siitäkin huolimatta, että käyttäjä ei käytä kyseisiä ominaisuuksia ja/tai ole kyseisen sosiaalisen median alustan jäsen tai siihen kirjautunut, tulee evästeiden asettamiseen pyytää suostumus.

- Saavutettavuuteen liittyvät evästeet

Kun evästeiden ainoa tarkoitus on parantaa sivuston saavutettavuutta esimerkiksi mahdollistamalla kuvailutulkauksen tai äänitekstityksen käyttö, voidaan ne katsoa välttämättömiksi. Näiden ominaisuuksien käyttäminen liittyy tyypillisesti käyttäjän nimenomaisesti pyytämään palveluun.

- Analytiikkaevästeet

Tällaisilla evästeillä kerätään esimerkiksi tietoa, miten sivustolla vierailevat käyttäjät käyttävät palvelua esimerkiksi tallentamalla yksilöityjä liikennelähteitä (IP-osoitteita), laskemalla sivulatauksia ja mittaamalla erilaisin tavoin sitä, miten sivustojen sisältöjä tai sovellusta käytetään. Kerättyä tietoa voidaan käyttää esi-

merkiksi tutkimukseen tai tuotekehitykseen. Analytiikan käyttäminen on palveluntarjoajille hyödyllistä, sillä se mahdollistaa hyvinkin yksityiskohtaisen tiedon keräämisen siitä, miten heidän tuottamaansa sivustoa tai palvelua käytetään. Analytiikkaevästeitä ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti katsoa käyttäjän näkökulmasta välttämättömiksi sellaisen palvelun tarjoamiseksi, jota käyttäjä on nimenomaisesti pyytänyt, koska käyttäjä ei todennäköisesti käytä palvelua siksi, että haluaa toimintaansa seurattavan ja useimpien palvelujen on myös mahdollista toimia, vaikka analytiikkaa ei olisikaan käytössä. Käyttäjän ei myöskään voida olettaa olevan tietoinen, että hänestä kerätään tilastollista tietoa, jos suostumusta ei pyydetä. Mikäli analytiikkaevästeet halutaan katsoa juuri kyseessä olevan palvelun tarjoamisen kannalta ehdottoman välttämättömiksi, palveluntarjoajan tulee voida esittää menettelylle selkeät perusteet ja huolehtia käyttäjän yksityisyyden suojaamisesta esimerkiksi varmistamalla, ettei analytiikan avulla kerättyjä tietoja jaeta kolmansille osapuolille tai että niistä ole tunnistettavissa yksittäistä kävijää. Tämä on tärkeää etenkin, jos palvelussa on käytössä muunkin tyyppisiä evästeitä, joiden avulla saatujen tietojen perusteella käyttäjä olisi mahdollista yhdistää analytiikan avulla kerättyyn tietoon. Mikäli edellä mainituista asioista ei kyetä riittävällä tasolla huolehtimaan tai analytiikan käyttöä perustelemaan palvelun tarjoamisen kannalta välttämättömäksi, tulisi suostumusta analytiikan käyttöön pyytää.

Euroopan tietosuojaneuvoston edeltäjä, niin kutsuttu Working Party 29 on katsonut, että analytiikkaevästeitä ei voida automaattisesti pitää käyttäjän näkökulmasta välttämättöminä sen palvelun tarjoamiseksi, mitä käyttäjä on pyytänyt.¹ Lisäksi Euroopan tietosuojaneuvosto on katsonut, että "useimmiten palveluun tai käyttäjien käyttäytymisen yksityiskohtiin liittyvien organisatoristen mittarien keruuta ei voida pitää tarpeellisena palvelun tarjoamiseksi, sillä palvelu voitaisiin tarjota, vaikka kyseisiä henkilötietoja ei käsiteltäisi."² Euroopan tietosuojaneuvosto myös katsoo, että analytiikan kohdalla olisi yleisesti syytä soveltaa jotain muuta laillista tietojen käsittelyperustetta kuin sopimuksen mukaisen palvelun tarjoamista, kuten esimerkiksi suostumusta³.

- Päätelaitteesta aktiivisella skannauksella hankittavat tarkemmat tiedot

Kun käyttäjä avaa internet-sivuston, päätelaitteesta lähtee pyyntö ladata sivuston sisältö palvelun tarjoajan palvelimelta. Palvelin, jolle pyyntö lähetetään, saa pyynnön yhteydessä päätelaitteesta aina joitakin tietoja kuten IP-osoitteen, josta pyyntö tulee. Laitetta voidaan tässä yhteydessä pyytää lähettämään itsestään myös enemmän tietoja. Mikäli tällaisten tietojen keräämisellä ja käytöllä tähdätään päätelaitteen ja sitä kautta käyttäjän tarkempaan profilointiin, tulee tekniikan käyttämiseen pyytää suostumus.

- Reaaliaikaisen kommunikaation mahdollistavat evästeet

Sivustoilla voidaan käyttää chat-toimintoja käyttäjän ja palveluntarjoajan välisen reaaliaikaisen kommunikaation mahdollistamiseksi. Chat-toiminnon käyttäminen saattaa edellyttää evästeiden asettamista käyttäjän päätelaitteelle. Mikäli sivuston pääasiallinen käyttötarkoitus ei ole nimenomaisesti chat-toiminnon tarjoaminen, kyse on niin sanotusta liitännäis- tai lisäpalvelusta, jonka toimintaan

¹ ARTICLE 29 Data Protection Working Party Opinion 04/2012 on Cookie Consent Exemption, sivu 10

² Euroopan tietosuojaneuvoston Ohjeet 2/2019 yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan perusteella tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä rekisteröidyille tarjottavien verkkopalvelujen yhteydessä, sivu 15

³ Euroopan tietosuojaneuvoston Ohjeet 2/2019 yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan perusteella tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä rekisteröidyille tarjottavien verkkopalvelujen yhteydessä, sivu 15

liittyviä evästeitä ei saa tallentaa käyttäjän päätelaitteelle ennen kuin käyttäjä erikseen pyytää palvelua eli avaa chat-ikkunan. Silloin, kun evästeet asetetaan vasta chat-ikkunan avaamisen jälkeen ja chat-palvelun toimivuus edellyttää evästeiden käyttämistä, voidaan tällaisessa tapauksessa evästeiden katsoa olevan pyydetyn palvelun tarjoamisen kannalta välttämättömiä ja suostumusta ei tarvitse pyytää.⁴

- Monialustaisiin sisältöihin liittyvät evästeet

Verkkosivustojen sisältöjä tuotetaan nykyään usein siten, että osa käytettävästä sisällöstä saattaa sijaita jossakin muualla kuin palvelun tarjoajan omassa palvelussa. Näiden niin kutsuttujen upotettujen sisältöjen näyttäminen tai käyttäminen voi vaatia sisältöä isännöivän kolmannen osapuolen omien evästeiden tallentamista käyttäjän päätelaitteeseen, jolloin käyttäjän tietoja siirtyy jollekin muulle kuin sille palveluntarjoajalle kenen sivustolla käyttäjä on. Kolmannen osapuolen sisältöihin liittyvien evästeiden ei lähtökohtaisesti voida katsoa kuuluvan välttämättömien evästeiden piiriin ja niiden käyttöön tulee pyytää suostumusta.

- Sisällön näyttämiseen liittyvät evästeet

Verkkosivustoihin liittyy yleisesti erilaisten sisältöjen tarjoamista. Mikäli tällaisen sisällön näyttäminen teknisesti vaatii evästettä, voidaan se katsoa välttämättömäksi. Mikäli evästettä käytetään muuhunkin kuin edellä mainittuun tekniseen toiminnallisuuteen, kuten sen seuraamiseen, mitä sisältöjä käyttäjä on katsonut, evästettä ei voida katsoa välttämättömäksi.

- Laitteen sijaintitiedot

Laitteen summittainen sijainti on mahdollista määrittää sen julkisen IP-osoitteen perusteella, mistä laitteen liikenne näyttää tulevan. Nykyisillä paikannusmenetelmillä on kuitenkin mahdollista määrittää laitteen sijainti muutaman metrin tarkkuudella, mihin hyödynnetään usein laitteen GPS-paikannusta. Mikäli sähköisen viestinnän palveluista annettussa laissa tarkoitettuja sijaintitietoja jollain tapaa tallennetaan ja/tai luetaan evästeiden avulla, tulee pyytää käyttäjän suostumusta. Tämän oppaan 6 luvussa on lisätietoja sijaintitietojen käsittelystä.

Tässä oppaassa käsitellään tarkemmin evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen käyttöä lainsäädännön näkökulmasta jäljempänä lainsäädäntöä käsittelevässä luvussa 6.

4 Suostumus

Evästeiden ja muiden niihin rinnastettavien tietojen tallentaminen käyttäjien päätelaitteille ja näiden tietojen käyttö edellyttää lähtökohtaisesti käyttäjän peruutettavissa olevaa suostumusta sekä ymmärrettävää ja kattavaa tietoa tallentamisen tai käytön tarkoituksesta (ks. informoinnista luku 0). Ainoastaan niin sanotut välttämättömät evästeet (osio 3.2) eivät edellytä käyttäjän suostumusta. Tässä luvussa kuvaillaan tarkemmin muun muassa sitä, miten suostumus tulee antaa ja miten suostumus tulee voida peruuttaa.

⁴ Traficom on tulkinnut reaaliaikaisen kommunikaation mahdollistavien evästeiden käyttöä vastaavalla tavalla myös aiemmassa päätöksessään Traficom/682/09.09/2019.
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom • PL 320, 00059 TRAFICOM • p. 029 534 5000 • Y-tunnus 2924753-3 • traficom.fi

4.1 Suostumuksen antaminen

Palveluntarjoajan tulee huolehtia siitä, että käyttäjän suostumusta pyydetään ja evästeisiin liittyvät tiedot annetaan asianmukaisesti ja oikea-aikaisesti käyttäjän avatessa palvelun tai saapuessa internetsivustolle. Koska muiden kuin välttämättömien evästeiden käyttöön tulee pyytää käyttäjän suostumusta, tulisi huolehtia, ettei muita evästeitä aseteta käyttäjän päätelaitteeseen ennen kuin hän tehnyt evästeiden käyttöä koskevat valinnat.

Suostumuksen on täytettävä [yleisen tietosuoja-asetuksen](#)⁵ mukaiset suostumuksen edellytykset ollakseen pätevä. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan suostumuksella tarkoitetaan mitä tahansa vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja yksiselitteistä tahdonilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn antamalla suostumusta ilmaisevan lausuman tai toteuttamalla selkeästi suostumusta ilmaisevan toimen. Suostumuksen on oltava aktiivinen tahdonilmaisuu, joten suostumusta ei voida antaa vaikenemalla, valmiiksi rastitetuilla ruuduilla tai jättämällä jokin toimi toteuttamatta.

Lisäksi kieltäytymisen tulee olla yhtä helppoa kuin suostumuksen antamisen. Tällä tarkoitetaan evästeiden tapauksessa sitä, että suostumuksen antamisen ei-välttämättömien evästeiden käyttöön ei tule olla yksinkertaisempaa, kuin niiden käytöstä kieltäytymisen. Esimerkkinä tästä voi olla, että jos suostumusmekanismin ylimmällä tasolla esitetään hyväksy tai salli kaikki -valinta, jolla annetaan lupa kaikkien ei-välttämättömien evästeiden käyttöön, niin sen rinnalla tulisi antaa valinta jatka välttämättömillä tai kieltäydy muista kuin välttämättömistä, jolloin suostumuksen antaminen ja kieltäytyminen ovat yhtäläisen helposti tehtävissä. Näiden valintojen lisäksi käyttäjälle tulisi lisäksi antaa vaihtoehtoja tehdä tarkempia valintoja eri tyyppisten evästeiden suhteen.

Suostumuksen pyytämiseen käytettävän mekanismin osalta tulee myös varmistaa, että sillä on mahdollista kontrolloida kaikkia palvelussa käytössä olevia ei-välttämättömiä evästeitä, myös kolmansien osapuolien asettamia evästeitä. Kolmansien osapuolien ajantasaisista tietosuojakäytännöistä on mahdollista antaa lisätietoja myös sisällyttämällä palveluntarjoajan evästemekanismiin tai sivuille linkitys kolmannen osapuolen tietosuojakäytäntöjen kuvaukseen. Käytettäessä kolmansien osapuolien evästeitä asettavaa sisältöä tai työkaluja on tärkeää olla selvillä, käsitelläänkö tietoja yhteisvastuullisina rekisterinpitäjinä vai rekisterinpitäjänä ja käsittelijänä, sillä tällä on merkitystä vastuiden jakaantumiseen.

Suostumuksen pyytämiseen käytettävällä mekanismilla ei tule kuitenkaan kohtuuttomasti häiritä ja estää käyttäjän pääsyä sivustolle tai palveluun. Mikäli käyttäjä jatkaa palveluun evästevalintoja tekemättä, tulee sivuston toimia oletuksena vain välttämättömiin evästeisiin perustuen. Eli muiden kuin välttämättömien evästeiden hyväksyntää sivustolle pääsyn edellytyksenä ei ole lähtökohtaisesti asianmukaista käyttää, koska suostumusta ei voida silloin katsoa vapaaehtoisesti annetuksi.⁶

Käyttäjän suostumusta voidaan pyytää esimerkiksi bannerilla tai ponnahdus- eli ns. pop-up-ikkunalla, joka avautuu sivustolle palveluun saavuttaessa. Ponnahdusikkunat saatetaan nykyisellään estää automaattisesti (tai käyttäjä on itse estänyt ne) esim. internetselaimen asetuksilla, jolloin banneri on näistä kahdesta vaihtoehdosta varmatoimisempi. Selainten asetuksia taas ei voida katsoa riittäväksi suostumuksen

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus)

⁶ Ks. suostumuksen tulkinnasta asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat 05/2020, hyväksytty 4. toukokuuta 2020.

osoitukseksi, koska käyttäjä ei välttämättä ole määrittänyt tai ole voinut määrittää asetuksia mieltymyksiään vastaaviksi. Selainasetuksia ei myöskään voida pitää tarpeeksi yksilöivänä ja aktiivisena tahdonilmaisuna, kun kyse on eri evästeiden hyväksymisestä, joiden avulla voidaan kerätä tietoa useisiin käyttötarkoituksiin.

Pätevänä suostumuksen antamisen osoituksena ei voida myöskään pitää palvelun yleisiä käyttöehtoja ja niiden hyväksymistä tai palvelun käytön jatkamista, vaan suostumuksen hankkimisen tulee olla näistä erillinen toimi, joka on vapaaehtoinen, tietoinen, yksilöity ja yksiselitteinen tahdonilmaisu. Sovellusten osalta erillisen suostumuksen hankkiminen voi olla teknisesti haastavaa ennen kuin sovellus on asennettu laitteelle, siksi niiden osalta tulisi kertoa mahdollisimman läpinäkyvästi tietojen tallennuksen ja käytön tarkoituksista ja laitteelle tarvittavista luvista sovelluskaupan sovelluskuvauksessa ja antaa käyttäjälle mahdollisuus kontrolloida suostumusta tai tehdä valintoja ei-välttämättömien evästeiden osalta viimeistään sovelluksen asentamisen jälkeen.

Evästabannerissa ei saa olla valmiiksi raksittuja ruutuja tai "päällä" asennossa olevia liukukytкимиä ei-välttämättömien evästeiden osalta. Muut kuin välttämättömät evästeet eivät siis saa olla palvelussa tai sivustolla oletusarvoisesti päällä, vaan käyttäjän tulee ne erikseen hyväksyä eli klikata päälle (ns. opt-in).⁷

4.2 Suostumuksen peruuttaminen

Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan suostumus tulee voida peruuttaa milloin tahansa. Suostumuksen peruuttamisen tai jo annettujen asetusten muuttamisen tulee onnistua käyttäjän kannalta mahdollisimman yksinkertaisella tavalla. Kun suostumus hankitaan sähköisesti vain yhdellä hiiren klikkauksella, näytön pyyhkäisyllä tai näppäimistön painalluksella, käyttäjien on voitava kieltäytyä suostumuksesta ja peruuttaa suostumus yhtä helposti. Käyttäjän on lisäksi voitava peruuttaa suostumuksensa ilman, että siitä aiheutuu hänelle haittaa. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että palveluntarjoajan on mahdollistettava suostumuksen peruuttaminen maksutta tai alentamatta keinotekoisesti palvelun tasoa. Suostumuksen peruuttaminen esimerkiksi personointievästeiden käytön osalta voi kuitenkin tarkoittaa palvelun tason ja käyttäjäkokemuksen jonkinasteista huonontumista.

Hyvänä käytäntönä voidaan pitää sitä, että suostumuksen peruuttamiseen tai evästevalintojen muokkaamiseen annetaan ohjeistus jo suostumusta pyydettyäessä. Annettavan tavan tulee olla linjassa sen kanssa, miten suostumusta alun perin pyydettiin. Esimerkiksi, jos suostumusta pyydettiin asetusbannerilla, tulisi huolehtia siitä, että bannerin saa helposti uudelleen näkyviin esimerkiksi sivustolla näkyvää ikonia klikkaamalla, jolloin evästeasetuksia pääsee milloin tahansa muuttamaan. Suostumusmekanismin näyttäminen voidaan toteuttaa myös esimerkiksi linkin kautta, mutta tällöin tulee huolehtia siitä, että linkin sijainti kerrotaan käyttäjälle selkeästi ja että linkki olisi muutenkin sivustolta helposti löydettävissä.

Palveluntarjoajan tulee varmistaa, että suostumuksen peruuttamisella ja asetusten muuttamisella on tosiasiallinen vaikutus. Tämä tarkoittaa evästeiden osalta sitä, että kyseisen toimenpiteen suorittaminen poistaa tai ylikirjoittaa laitteelle aiemmin mahdollisesti tallennetut tiedot.

4.3 Suostumuksen osoittaminen

Pyydettyäessä suostumusta tietojen tallentamiseen ja käyttöön on tarkoituksenmukaista tallentaa käyttäjän tekemät valinnat, jotta suostumusta ei tarvitse pyytää jatkuvasti uudelleen liikuttaessa sivuston eri osissa. Suostumusmekanismin pyytämien

⁷ Kts. myös Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu asiassa C-673/17, annettu 1.10.2019
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom • PL 320, 00059 TRAFICOM • p. 029 534 5000 • Y-tunnus 2924753-3 • traficom.fi

valintojen tallentaminen voi vaatia sen, että sivusto itse asettaa käyttäjän päätelaitteelle evästeen, joka muistaa käyttäjän tekemät valinnat.

Palveluntarjoajan tulee kyetä jälkikäteen osoittamaan saamansa suostumus evästeiden ja muiden näihin rinnastettavien tietojen tallentamiselle ja käytölle. Suostumuksen osoittamiseksi on vähintään tarpeen tallentaa:

- ajanhetki, jolloin suostumusta pyydettiin ja se saatiin,
- miten suostumusta pyydettiin,
- mitä tietoja suostumuksen antamista varten annettiin, sekä
- tarpeelliset tunnistetiedot sen osalta, kenen toimesta tai miltä laitteelta suostumus annettiin.

Tietoja ei tule kuitenkaan tallentaa enempää, kuin on välttämätöntä suostumuksen saamisen osoittamiseksi. Suostumuksen saamisen osoittamisen suhteen on hyvä miettiä, kuinka pitkän aikaa tietoa valinnoista on kohtuullista säilyttää. Yksittäisen käyttäjän sivuston käyttö voi olla kertaluonteista, satunnaista tai esimerkiksi päivittäistä, joten kohtuullista aikaa voi miettiä esimerkiksi keskimääräisen käyttötapauksen arvion perusteella. Säilytysaikaa tulee punnita myös suhteessa muiden käytettävien evästeiden voimassaoloaikaan. Suostumusta tulee myös pyytää uudelleen, mikäli palvelussa käytettävien evästeiden osalta tehdään muutoksia.

Henkilötietojen säilyttämisen osalta on muistettava, että rekisterinpitäjän on suunniteltava ja pystyttävä perustelemaan henkilötietojen säilytysajat. Henkilötietojen säilytysajat on myös dokumentoitava. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa ei ole määriteltä tarkkoja henkilötietojen säilytysaikoja. Rekisterinpitäjän on arvioitava henkilötietojen säilytysaika ja tarpeellisuutta kysymyksessä olevaa käyttötarkoitusta vasten. Henkilötietoja saa säilyttää vain niin kauan, kuin ne ovat tarpeen henkilötietojen käyttötarkoituksen kannalta. Tiedot tulee hävittää, kun niiden käsittelylle ei ole enää perustetta.

5 Informointi

Evästeistä ja muusta tietojen käytöstä tai tallentamisesta, joka edellyttää käyttäjän suostumusta, on informoitava kattavasti ja ymmärrettävästi käyttäjiä siinä yhteydessä, kun käyttäjä tekee valintoja suostumuksen antamiseksi, antamatta jättämiseksi tai peruuttamiseksi. Suositeltavaa on vastaavasti informoida evästeistä ja muihin näistä rinnastuvista tekniikoista sekä niiden avulla saatavien tietojen käytöstä myös silloin, kun ne eivät lain mukaan edellytä suostumusta.

Bannerissa tai muussa suostumuksen pyytämiseen käytettävässä menettelyssä on vähintään syytä eritellä:

- käytössä olevat evästeet ja niiden kaltaiset tekniikat ja niiden tyyppi
 - Jaotteluun voi käyttää esimerkiksi seuraavaa: välttämättömät, toiminnalliset, personointi, mainonta, sosiaaliseen mediaan liittyvät, analytiikka, muut
- kunkin evästeen käyttötarkoitus eli mitä tietoja evästeellä kerätään ja mihin tarkoitukseen
- kunkin evästeen voimassaoloaika
- tieto siitä, jaetaanko evästeiden kautta tallentuvia tietoja kolmansille osapuolille, keitä nämä tahot ovat ja mitä tietoja siirretään.

Näiden lisäksi banneri voi sisältää yksityiskohtaisempiakin tietoja tai esimerkiksi linkin tarkempiin tietoihin palvelun evästeistä tai yksityisyyskäytännöistä.

Lisäksi on huomioitava, että silloin kun on kyse henkilötiedoista, yleisen tietosuojasetuksen informointia koskeva 13 artikla tulee myös sovellettavaksi.

6 Lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö

6.1 Lainsäädäntö

Kansallisessa lainsäädännössä evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamista ja käyttöä koskevista ehdoista säädetään [sähköisen viestinnän palveluista annetun lain \(917/2014\) 205 §:ssä](#):

Evästeiden tai muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentaminen käyttäjän päätelaitteelle ja näiden tietojen käyttö on sallittua palvelun tarjoajalle, jos käyttäjä on antanut siihen suostumuksensa ja palvelun tarjoaja antaa käyttäjälle ymmärrettävät ja kattavat tiedot tallentamisen tai käytön tarkoituksesta.

Edellä 1 momentissa säädetty ei koske tietojen sellaista tallentamista tai käyttöä, jonka ainoana tarkoituksena on toteuttaa viestin välittämistä viestintäverkoissa tai joka on välttämätöntä palvelun tarjoajalle sellaisen palvelun tarjoamiseksi, jota tilaaja tai palvelun käyttäjä on nimenomaisesti pyytänyt.

Edellä tässä pykälässä tarkoitettu tallentaminen ja käyttö on sallittua ainoastaan palvelun vaatimassa laajuudessa ja sillä ei saa rajoittaa yksityisyyden suojaa enempää kuin on välttämätöntä.

Kansallisen lainsäädännön taustalla on [sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi](#)⁸, jonka 5 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tietojen tallentaminen tai tilaajan tai käyttäjän päätelaitteelle tallennettujen tietojen käyttäminen sallitaan ainoastaan sillä edellytyksellä, että kyseinen tilaaja tai käyttäjä on antanut suostumuksensa saatuaan selkeät ja kattavat tiedot muun muassa käsittelyn tarkoituksesta direktiivin 95/46/EY mukaisesti. Tämä ei estä teknistä tallentamista tai käyttöä, jonka ainoana tarkoituksena on toteuttaa viestinnän välittäminen sähköisissä viestintäverkoissa tai joka on ehdottoman välttämätöntä tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajalle sellaisen palvelun tarjoamiseksi, jota tilaaja tai käyttäjä on erityisesti pyytänyt.

Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviä muutettiin nykyiseen muotoonsa vuonna 2009 niin sanotulla [evästedirektiivillä](#)⁹, jossa tietojen tallentaminen tai tilaajan tai käyttäjän päätelaitteelle tallennettujen tietojen käyttämisen edellytykseksi asetettiin tilaajan tai käyttäjän suostumus.

Kansallisesti palvelun käyttöä kuvaavien tallentamisesta käyttäjän päätelaitteelle ja näiden tietojen käytöstä säädettiin alun perin jo kumotun sähköisen [viestinnän tietosuojalain 7 §:ssä](#). Kyseistä pykälää muutettiin vuonna 2011 [evästedirektiivin](#)

⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/58/EY, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2002, henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi).

⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/136/EY, annettu 25 päivänä marraskuuta 2009, yleis- ja palvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla annetun direktiivin 2002/22/EY, henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla annetun direktiivin 2002/58/EY ja kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanosta vastaavien kansallisten viranomaisten yhteistyöstä annetun asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta.

[kansallisen implementoinnin](#)¹⁰ myötä siten, että kansallisessakin lainsäädännössä evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamisen ja käytön edellytykseksi asetettiin käyttäjän suostumus. Sähköisen viestinnän tietosuojalaki kumottiin vuonna 2014, jolloin se korvattiin sähköisen viestinnän palveluista annetulla lailla (lain alkuperäinen oli tietoyhteiskuntakaari).

Evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamiseen ja käyttöön annettavaa suostumusta tulkittiin aiemmin kumotun [henkilötiedodirektiivin](#)¹¹ mukaisesti, sillä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaan kyseisessä direktiivissä sovelletaan muun muassa direktiivin 95/46/EY sisältämiä määritelmiä.

Suostumuksen antamisen tavoista oli lisäksi todettu evästedirektiivin johdanto-osan 66 johdantokappaleessa, jonka mukaan käyttäjä voi antaa suostumuksensa tietojen tallentamiseen käyttäjän päätelaitteelle tai päätelaitteella olevien tietojen käyttämiseen selaimen tai muun sovelluksen asianmukaisten asetusten avulla. Tämän mahdollisuuden olemassaolosta todettiin nimenomaisesti myös evästedirektiivin kansallisen implementoinnissa, jonka yhteydessä todettiin, että "tietojen antaminen ja tallentamisesta kieltäytyminen tulisi toteuttaa mahdollisimman käyttäjäystävällisesti siten. Käyttäjä voisi siten antaa pykälässä tarkoitetun suostumuksensa esimerkiksi selaimen tai muun sovelluksen asetusten avulla."

Edellä mainitusta johtuen ns. evästesuostumuksen kansallinen viranomaistulkinta on mahdollistanut evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamisen ja käytön käyttäjän selainasetuksiin perustuen.

[Yleistä tietosuoja-asetusta](#) alettiin soveltaa 25.5.2018 ja se muutti myös evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamiselle ja käytölle annettavan suostumuksen tulkintaa. Tämä johtuu siitä, että tietosuoja-asetuksen 94 artiklan 2 kohdan mukaan viittauksilla kumottuun henkilötiedodirektiiviin pidetään viittauksena tietosuoja-asetukseen.

Tietosuoja-asetuksessa suostumuksella asetettiin yksityiskohtaisemmat vaatimukset ja edellytykset kuin edeltävässä henkilötiedodirektiivissä. Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 11 alakohdan mukaan suostumuksella tarkoitetaan "*mitä tahansa vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja yksiselitteistä tahdonilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn antamalla suostumusta ilmaisevan lausuman tai toteuttamalla selkeästi suostumusta ilmaisevan toimen*".

Lisäksi tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa säädetään tarkemmin suostumuksen edellytyksistä. Kyseisen artiklan mukaan:

- 1. Jos tietojenkäsittely perustuu suostumukseen, rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan, että rekisteröity on antanut suostumuksen henkilötietojensa käsittelyyn.*
- 2. Jos rekisteröity antaa suostumuksensa kirjallisessa ilmoituksessa, joka koskee myös muita asioita, suostumuksen antamista koskeva pyyntö on esitettävä selvästi erillään muista asioista helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa selkeällä ja yksinkertaisella kielellä. Mikään tätä asetusta rikkova osa sellaisesta ilmoituksesta ei ole sitova.*

¹⁰ HE 238/2010 laeiksi viestintämarkkinalain, radiotaajuuksista ja telelaitteista annetun lain, sähköisen viestinnän tietosuojalain ja eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetun lain muuttamisesta.

¹¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY annettu 24 päivänä lokakuuta 1995, yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta.

3. Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa suostumuksensa milloin tahansa. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritettuna käsittelyn lainmukaisuuteen. Ennen suostumuksen antamista rekisteröidylle on ilmoitettava tästä. Suostumuksen peruuttamisen on oltava yhtä helppoa kuin sen antaminen.

4. Arvioitaessa suostumuksen vapaaehtoisuutta on otettava mahdollisimman kattavasti huomioon muun muassa se, onko palvelun tarjoamisen tai muun sopimuksen täytäntöönpanon ehdoksi asetettu suostumus sellaisten henkilötietojen käsittelyyn, jotka eivät ole tarpeen kyseisen sopimuksen täytäntöönpanoa varten.

Näin ollen sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 205 §:n mukaisen suostumuksen käsite ja sen antamisen edellytykset perustuvat tietosuoja-asetuksen sääntelyyn. Traficom ei ole toimivaltainen viranomaisena tulkitsemaan tietosuoja-asetuksen mukaista suostumusta sellaisenaan, mutta Traficom toimivallassa on sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 205 §:n mukaisen suostumuksen tulkinta.

Lisäksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 205 §:n perusteella kerättyjen tietojen osalta on huomioitava, että silloin kun kerätyt tiedot ovat henkilötietoja, tulee niiden käsittelyssä huomioida yleisen tietosuoja-asetuksen rekisteröityjen informointia koskeva 13 artikla.

EU:ssa on valmisteilla uusi sähköisen viestinnän tietosuoja-asetus, joka voimaantullessaan korvaa sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin. Samalla asetuksen kanssa ristiriidassa oleva lainsäädäntö tulee kumota. Tämänhetkisen [asetusehdotuksen](#) mukaan loppukäyttäjä voisi antaa suostumuksen evästeiden tallentamiseksi muun muassa sisällyttämällä yhden tai useamman palveluntarjoajan niin sanottuun valkoiseen listaan selaimensa asetuksissa. Lainsäädäntömenettely EU:ssa on vielä kesken, eikä asetuksen lopullisesta sisällöstä ja valmistumisaikataulusta ole vielä varmuutta.

Euroopan tietosuojaneuvosto (European Data Protection Board) on antanut maaliskuussa 2019 [ohjeistuksen](#)¹² sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin (2002/58/EY) ja tietosuoja-asetuksen soveltamisesta tilanteissa, joissa on yhtymäkohtia molempiin säädöksiin. Evästeiden osalta ohjeistuksessa käsitellään myös evästeitä koskevia esimerkkejä.

Oikeutetun edun käyttämisestä

On erikseen syytä todeta, että tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukainen rekisterinpitäjän oikeutettu etu ei oikeuta evästeiden tallentamiseen käyttäjän päätelaitteelle: Sähköisen viestinnän palveluista annettu lain 205 § ja sen taustalla oleva sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5(3) artikla eivät kumpikaan tunnusta oikeutettua etua asianmukaisena käsittelyperusteena evästeiden tai muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen asettamiseksi käyttäjän päätelaitteelle ja näiden tietojen käyttämiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että oikeutettu etu ei ole lainmukainen peruste evästeiden tai muiden seurantateknologioiden käyttämiseksi.

Sijaintitietojen käsittelystä

Evästeiden ja muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen käsittelyn yhteydessä herää usein kysymys myös käyttäjän päätelaitteen sijaintitietojen käsittelystä. Sijaintitietojen käsittelystä säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 20

¹² Opinion 5/2019 on the interplay between the ePrivacy Directive and the GDPR, in particular regarding the competence, tasks and powers of data protection authorities. Adopted on 12 March 2019.

luvun 160–162 §:ssä, joiden valvonnan osalta toimivaltainen viranomaisena on tietosuojavaltuutettu.

Lain 160 §:n 1 momentin mukaan sellaisia sijaintitietoja, jotka voidaan yhdistää luonnolliseen henkilöön, saa käsitellä lisäarvopalvelun tarjoamiseksi tai hyödyntämiseksi, jos käyttäjä, jota tiedot koskevat, on antanut siihen suostumuksensa taikka suostumus yksiselitteisesti ilmenee asiayhteydestä. Käyttäjää koskevien sijaintitietojen käsittely edellyttää siis lähtökohtaisesti suostumusta.

6.2 Oikeuskäytäntö

Euroopan unionin tuomioistuin

Euroopan unionin tuomioistuin antoi 1.10.2019 evästeitä ja niitä varten annettavan suostumuksen tulkintaa koskevan ratkaisun [asiassa C-673/17](#) (Planet49). Ratkaisussa Euroopan unionin tuomioistuin linjasi, että evästeiden asettamista käyttäjän päätelaitteelle varten annettu suostumus ei ole pätevä, jos suostumus annetaan verkkosivuille sijoitetuilla valmiiksi rastitetuilla ruuduilla. Lisäksi ratkaisun mukaan palveluntarjoajan on ilmoitettava käyttäjälle evästeiden toiminta-aika ja tieto siitä saavatko kolmannet osapuolet mahdollisuuden käyttää asetettuja evästeitä. Niin ikään ratkaisussa todettiin, että suostumuksen pyytämisen kannalta ei ole merkitystä, onko kerättävä tieto tulkittavissa henkilötiedoksi vai ei. Näin ollen evästeiden tai muun palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentamisen ja käytön kannalta sillä ei ole merkitystä, onko tiedot teknisesti anonymisoitu.

Helsingin hallinto-oikeus

Helsingin hallinto-oikeus antoi 8.4.2021 [kaksi ratkaisua](#) (H1515/2021 ja H1516/2021 / Diaari 20801/2020 ja 20848/2020) muiden kuin välttämättömien evästeiden tallentamiseen annettavan suostumuksen edellytyksistä. Ratkaisujen mukaan sitä, että internetselaimen asetukset oletusarvoisesti tai käyttäjän muokkaamina sallivat yleisesti eri tarkoituksiin kerättävien evästeiden käytön, ei voida pitää tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 11 kohdassa tarkoitettulla tavalla yksilöitynä ja tietoisena suostumuksen ilmaisuna. Toisin sanoen käyttäjä ei voi ratkaisujen mukaan antaa selainasetuksillaan pätevää suostumusta muiden kuin välttämättömien evästeiden tallentamiseen käyttäjän päätelaitteelle.